

Rosmalla

Heemkundekring Rosmalen

Jaargang 28 - Nummer 2

COLOFON

JAARGANG 28 - NUMMER 2

JULI 2018

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt drie keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van Heemkundekring Rosmalen.
Hoff van Hollantlaan 1R
5243 SR Rosmalen
073-5221832
heemkundekring@kpnmail.nl

www.heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van den Broek Voorzitter
- Truus Birsak-Verhallen, Secretaris
- Henda Pennings-van der Leest, penningmeester
- Rien van Grunsven, lid
- Kitty van der Doelen-Crane, lid

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Gerrit Mol
- Frans Vos
- Michiel van Heumen
- Wil Coppelmans
(lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. den Bosch

Losse nummers:

- €5,50 per uitgave

Kopijadres:

- g.mol@ziggo.nl
Heemkundekring Rosmalen
Hoff van Hollantlaan 1R

Ledenadministratie:

- Truus Birsak,
Milla de Kampenstraat 5,
5248 AR Rosmalen

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

Inhoudsopgave		Pagina
<i>Redactie</i>	Voorwoord	2
<i>Harry Coppens †</i>	Voor u gehoord 64	2
<i>Ad (Broer) van Hoek</i>	Tussen het spoor en de Zandverstuiving	3
<i>Henk de Werd</i>	Het muziek- en cabaretgezelschap "Levensvreugd" Deel 3	8
<i>Henk de Werd</i>	Prominente Rosmalenaren met een straatnaam	16
<i>Redactie</i>	Kom over de brug van Coudewater	20
<i>Jo Versteijnen</i>	Rosmalen in de tijd van de trekhonden	21
<i>Jo Versteijnen</i>	De Boterbrief van de Minister	22
Heemkundekring Rosmalen dankt zijn sponsors		22

Foto voorzijde omslag:

Gezicht op Rosmalen, aquarel uit 1815 van de hand van Testas.

Foto achterzijde omslag:

Rosmalen in 1905 (collectie Erfgoed 's-Hertogenbosch, nr 0074017). Wie weet waar dit is?

Voorwoord

Redactie

Het aanzicht van Rosmalen is de afgelopen maanden sterk veranderd. Dat geldt dan met name voor ons dorpscentrum. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar de nieuwe bebouwing roept onmiddellijk herinneringen op aan hoe het vroeger was. De opdrachtgevers en tekenaars hebben duidelijk geprobeerd het Rosmalen van de vorige eeuw in de nieuwe vormgeving te betrekken. Bladert u maar eens door de afleveringen van *Rosmalla*, met zijn talrijke foto's.

Ook dit nummer van ons tijdschrift ademt bijna helemaal Rosmalens. Dat is ook onze bedoeling. Het leven in ons dorp, maar ook in de buitengebieden, worden door beeld en verhalen duidelijk en sfeervol in beeld gebracht. Hulde aan onze schrijvers!

Voor u gehoord 64

Harry Coppens †

't Gi bè ons vort zò goewd dè we samen ùit innen bak eete.
(Men accordeert goed.)

Es ge vort op oew klompe piest, dan geuget niej goewd.
(Wijst vaak op prostaatproblemen.)

Aauwer minse zulle 't nog wel weete. In den oorlog moeg er niej geslacht worre. Onze vòdder hà dè toch gedaon en unne controleur waar gewist en onze vòdder moes veurkomme in Den Bosch.

"Zo, zo," zin den rechter, "u hebt dus geslacht? En hoeveel varkens hebt u geslacht?"

"Mar één edelachtbare," zin onze vòdder. "Nu jokt u toch meneer," zin de rechter, "de controleur heeft bij u 2 varkenskoppen en 8 poten aangetroffen!"

"Dè klopt meneer de rechter", zin onze vòdder, "want ik zin nog tegen ons vrouw: zo'n arig vèrreke hè'k nog nooit gezien, ik zal 't mar slachte!"

Bij gebrek òn bewijs is onze vòdder vrijgesproke!

Es ons kèinder ouwers worre, zèn we blij,
es onze ouwers kèinder worre, zèn we verdrietig.

Op de langen duur telle niej de jaore in oew leeve, mar 't leeve in die jaore.

Ge kunt geen daag òn oew leeve toevoege, dus voeg leeve òn oew daag toe.

Es d'n herder 'n schaop is, is 't knudde mi de kudde.

Unne zieke mèrge, unne gezonde dag.

D'r waar niej meer dan anderhalve mins en 'ne pèirdekop.
(Niet druk).

Brikt me d'n bek niej ope.
(Dwingen iets te zeggen.)

Ik kom wel 's terug es ge oew aander pet op het.
(Beter gestemd bent.)

Dè waar nog minder ès 'n schein van de juffrouw.
(Viel mee.)

Tussen het spoor en de Zandverstuiving

Ad (Broer) van Hoek

In de voorgaande Rosmalla's hebben we de artikelen van Jo Versteijnen over De Bergt en daarna het vervolg van Henk Savelkouls over de Heinis kunnen lezen. Hoe zag het leven er toen uit in deze wijken van het Rosmalen van rond 1950?

Dit keer is het Ad (Broer) van Hoek die zijn gedachten heeft laten gaan over de omgeving uit zijn jonge tijd. De plek tussen de spoorlijn en Oude Baan en de omgeving van de zandverstuiving. In het westen begrensd tot de huidige Deken van Roestellaan en in het oosten door de Vliertwijksestraat en Zwarte Dreef. Ad is geboren in 1944 op de boerderij Sparrenburgstraat 9, waar nu een restaurant gevestigd is.

Sparrenburgstraat 9

Wij woonden in de wijk Sparrenburg met als adres Sparrenburgstraat 9. Ons gezin bestond uit vader, moeder, 2 jongens en 1 meisje. Ik ben geboren op die boerderij in een mooie landelijke omgeving, maar dan wist je al vroeg dat er mee aangepakt moest worden. Er was altijd wel wat te doen. Maar natuurlijk was het niet altijd werken. We moesten ook leren en daarvoor gingen we lopend over de zandverstuiving naar de school in de Maliskamp. Hoe zag de omgeving er toen uit? Aan de noordzijde langs het spoor stond de wachtpost van Jan Savelkouls, hij was beter bekend als Jan Meties, die bijnaam was afgeleid van een voorvader Mathijs. Jan en zijn vrouw moesten er voor zorgen dat de spoorbomen tijdig werden gesloten en later weer geopend als de, soms nog stoomtrein, gepasseerd was. Ook waren er langs het traject nog verschillende onbewaakte overgangen die ze moesten controleren.

De lokatie van de wachtpost was ongeveer iets oostelijk van het huidige station. Gaan we dan richting Oude Baan dan komen we bij de boerderij van de familie Van Berne.

Bij deze boerderij stond ook de noodwoning waar dochter Door woonde met haar gezin. En ook Gerrit en Annie Timmers hadden daar in de jaren zestig een houten huisje mogen bouwen voor hun gezin met vier kinderen. Dicht in de buurt stond, als contrast, het prachtige landhuis Sparrenburg. In mijn jonge tijd woonde in de villa de familie Geels.

In het archief van de Heemkundekring vond ik nog wat gegevens over het verleden van deze villa.(J.V.).In de zomer van 1879 zal notaris Bolsius openbaar verkopen een zeer aangenaam gelegen en bijzonder weelderig landgoed met de naam Sparrenburg. Het ligt aan de steenweg van Den Bosch naar Grave op ongeveer een uur lopen vanuit Den Bosch. Het geheel bevat een flinke boerenwoning met schuur, stal en een nette afzonderlijke koepelkamer. Verder een tuin met vruchtbomen, bouwlanden en dennenbossen, eiken en schaarhout. Er zijn aangename wandelpaden en lanen met ongeveer 800 zware eiken bomen. De boerderij met schuur en bouwland zijn verhuurd, opbrengst 120,00 gulden per jaar. Al de overige goederen zijn voor de koper na betaling van de koopsom. In 1912 kocht notaris Johannes van de Mortel, die woonde op de Gele Hoeve in Rosmalen, de villa Sparrenburg van de erfgenamen van Johannes Coenen.

Gaan we weer verder dan komen we bij de boerderij van Jan en Jaantje van der Heijden, ook Jan had weer een herkenningnaam, namelijk Jan d'n Bisschop. Bij Jan werden boerenkarren gemaakt, die door de boeren bijna dagelijks gebruikt werden. Men gebruikte de erwtkar, de kiepkar (mestkar) en de hoogkar.

Met de hoogkar werd zomers het hooi binnen gehaald en het was een eer om met een goed geladen kar met hooi thuis te komen. Goed laden was ook een kunst, die niet elke boer in zijn vingers had. Bij Jan werden ook houten wielen gemaakt, die later door de smid werden

Villa Sparrenburg

Mooi geladen hoogkar

Seinhuis Jan Meties

voorzien van metalen banden of repen. Dan pas waren de wielen geschikt om onder de kar gezet te worden. De vrouw van Jan, Jaantje, opende later in de voorkamer nog een snoepwinkelje.

Gaan we nu langs het spoor richting Nuland dan zien we de boerderij van Dieliske Hanegraaf. In deze boerderij woonden ook de vrijgezelle kinderen van Dieliske: Jan, Jos, Miet en Jans. Jans was wel gehuwd geweest, maar haar man Bert van Hoek was overleden. Nu woonde ook Jans met haar zoon Cor in dit huis.

Langs de Oude Baan op nummer 48 (nu Oude Baan-oost 164) woonde het grote gezin van de familie Swanenberg-Verstappen. Nog iets verderop woonden Jos en Caat van Creij (Jos de Zwarte) en dan weer een stukje verder de boerderij van de familie Van den Berg, later woonden in deze boerderij Piet en Door van Zoggel. (Tussen deze twee panden is nu het Kerkhof en Crematorium)

Dan komen we bij de markante boerderij van Piet van Berne die werd bewoond door Piet met zijn twee zonen Bert en Toon (nu Oude Baan-oost 178a). Bij onze tocht door de wijk zijn we nu aangekomen bij de Grint (nu Vliertwijksestraat). Het eerste huis dat we dan tegenkwamen was van de familie Van Erp en verder richting spoor stond het huis van Marinus Hanegraaf en nog iets verder het huis van Dorus Hanegraaf. Kort aan

Piet van Berne (nu Oude Baan Oost 178a)

het spoor stond het huisje van Jantje en Mina van Lee met daarnaast de familie Hoedemakers (nu Vliertwijksestraat 45). Hiernaast kwam later het bedrijf van Van der Veeken. Tot zover de situatie in dit gedeelte van de wijk.

Huis familie Hoedemakers (nu Vliertwijksestraat 45)

We gaan nu weer even terug naar de Sparrenburgstraat. Ten westen van deze straat lag de boerderij van Mies Timmermans met daarnaast een klein huisje waar Brand van der Laar woonde. Brand kreeg inwoning van Wim en Truus van den Berg met hun drie kinderen Mien, Jan en Sjef. Later is dit gezin in Vlijmen gaan wonen toen Wim een baan kreeg bij de zaadhandel Mommersteeg. We gaan weer een stukje verder en komen dan bij Haske en Nelleke van der Heijden met hun twee vrijgezelle zoons Gret en Jan. Via een zandpad kwam je dan bij de boerderij van Klaas van Hirtum en nog verder richting Oude Baan kwam je bij de slagerij van Jan van Zoggel. Jan en Anneke van Zoggel runden later langs de Oude Baan nog een friettentje. In dit gedeelte woonden nog een mevr. Boselie, Ieske de Koning en de familie Vorstenbosch, die beter bekend was als 't Sarke.

We steken nu de Oude Baan over (in het verleden was dit de Molenweg) en komen we bij een klein huisje, het vakantiehuisje van een groot sportman namelijk Gerrit Schulte, de Bossche wielrenner. In dit huisje woonde later de familie Kruisbergen. Marinus Kruisbergen kwam uit Beneden-Leeuwen en was getrouwd met Mien van den Berg. Het gezin woonde in dat kleine huisje met vijf kinderen. Vanaf de Oude Baan tot de Graafsebaan liep langs het zandpad een fietspaadje met klinkers. In de volksmond kreeg dit pad de naam van het "*klinkerpedje*". Nu zijn we aangekomen bij de nog bestaande Heiweg. Vooraan stond de oude boerderij van Gijsje Vorstenbosch (Gijsje Pèk). Gijsje woonde daar jaren samen met zijn zieke vrouw Anna en hun drie kinderen. Gijs had jarenlang in Limburg in de kolenmijnen gewerkt. Hier op de Hei had hij een koe, een paar geiten en een toom kippen. Al met al geen vetpot.

Tegenover het huis van Gijsje stond de uitkijktoren van de Bescherming Bevolking (B.B.). Deze toren was gemaakt van patioblokken en voor kinderen was het de uitdaging om in de toren te klimmen. Het volgende huis op de Heiweg was het huis van Has van Rosmalen (d'n Dillis) en dan het huis van Hanneske van den Berg en Mèn van Creij. In dit huis woonden ook zoon Toon met vrouw en drie kinderen. In de verbouwde schuur heeft zoon Harrie met zijn gezin nog gewoond. Ja, je moest wel improviseren met dat enorme woningtekort. Harrie werkte bij de gemeente en kocht later het boerderijtje van Boselie. Hier had hij de ruimte voor zijn gezin van vijf dochters en om lekker wat te boeren. Dan komen we bij het huis van Dorus en

Huis van den Berg-van Creij (het Kruipgat)

Kaatje van Loosbroek. Zij woonden in een mooi huisje met prachtige lindebomen ervoor. Ja het was soms fijn wonen aan de rand van de zandverstuiving.

Huis van Jan Vorstenbosch (nu Oude Baan 83)

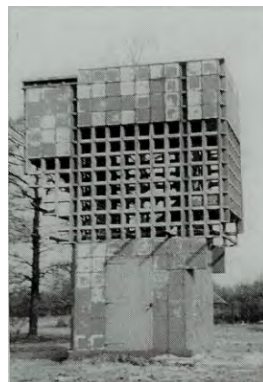
Als we in onze kinderjaren naar de Maliskamp liepen troffen we nog hier en daar van die kleine vennetjes met een klein laagje water en de zijkanten begroeid met biezen. In die vennetjes hebben we als jongens veel salamanders gevangen.

We gaan verder op onze zoektocht uit mijn jeugd en komen bij het huis van Bertje Vorstenbosch. Bertje was een eenzaam persoon maar was altijd heel vriendelijk. Dan komen we bij alweer een Vorstenbosch namelijk Jan Vorstenbosch (Jan Pèk) (dit huis staat er nog steeds, nu Oude Baan 83). Naast het huis begon zoon Janus later zijn autobedrijf.

We gaan nu weer terug richting Oude Baan en komen bij de familie Spierings en iets verderop het huis van het gezin van Hendrikus (Kiek) van der Leest en Han Verhagen. Kiek werd tijdens de bevrijding van Rosmalen op acht oktober 1944 door een granaat dodelijk getroffen, zodat Han alleen voor haar negen kinderen moest zorgen. Weer een stukje verder in de straat de boerderij van Jan van den Wijgert (Jan van Menne). Jan woonde een hele tijd alleen

Huisje van Vorstenbosch aan de Heiweg

BB-toren

Boerderij Jan van den Wijgert

met zijn moeder op de boerderij, maar is op latere leeftijd toch getrouwd met zijn Doorke.

Een kleine honderd meter verder woonde Jo van der Leest met zijn gezin in een houten noodwoning. Gaan we weer verder dan komen we bij de woning van de familie Van Loosbroek-Maas. In dit huis kwam later de familie Spijkers te wonen. Het gezin Spijkers was bekend om een paar dingen. Het waren fanatieke paardengekken en met carnaval zorgden zij vele jaren voor prachtige carnavalswagens, die ze met het hele gezin bouwden. Blijft nog over het huis van Jan van der Donk. Ook Jan had weer een herkeningsnaam, het was Jan de Kas. Zoon Dre bleek later een goed muzikaal talent te hebben en gebruikte dat als hobby.

Hiermee besluiten we de rondgang door mijn geboortestreek. Een mooie buurt, waarin de mensen elkaar hielpen als het nodig was. Hier was geen rijkdom (behalve misschien de villa) en ook voor de boeren was er weinig eer te behalen op dat klapzand dicht bij de zandverstuiving. Ze hadden soms een paar koeien, een varken voor de jaarlijkse slacht, een toom kippen en een moestuin voor de dagelijkse aardappelen en groenten.

Verskillende kleine boertjes hadden er overdag nog een baan bij om zo de kost te verdienen voor het meestal grote gezin.

Nog denk ik steeds met veel plezier terug aan de mooie tijd die wij als jeugd hadden in dit gedeelte van Rosmalen met zijn mooie natuur. We konden spelen op de zandverstuiving of boomklimmen in de bossen en genieten van het mooie leven.

Tegenwoordig is dit gedeelte van Rosmalen vanaf eind 1970 voor een groot gedeelte bebouwd en zijn hier nu de diverse Hoeves, het Crematorium en het Kerkhof.

Gelukkig is er ook nog een mooi wandelgebied aangelegd en is het aangrenzende bosgebied nog steeds intact gebleven. Ook is onze prachtige zandverstuiving nog steeds een recreatieplek voor mens en dier, groot of klein, jong en oud.

De Rosmalense zandverstuiving, ook prachtig in wintertooi

Als reactie bij zijn speurtocht naar het verleden van zijn geboorteplek kreeg hij van een oud-buurmeisje het volgende verhaal aangeboden.

Ons mooi Rosmalen

*Ik heb wat oude foto's gekeken
God wat was dat mooi
De zandverstuiving, of zoals wij zeiden De Hei
We hebben daar onze jeugd doorgebracht
We woonden prachtig en vrij
Als onze ouders nog eens terug konden komen
Een kijkje konden nemen, zoals het nu is
Zouden ze zeggen, volgens ons zitten we goed mis
Niks van al het mooie is nog gebleven
Toch zou ik willen dat we die mooie tijd nog eens konden beleven
Helaas zal dat nooit meer gaan
Maar alles wat we daar samen hebben beleefd
Zal mijn hele leven als herinnering met me mee gaan
Soms denk ik met weemoed terug
God, wat ging de tijd daar toch vlug*

M. Kruisbergen

PS. Met dank aan Jo Versteijnen voor het uitwerken van dit artikel van Ad van Hoek en het plaatsen van de bijpassende foto's

Het muziek- en cabaretgezelschap “Levensvreugd”

Henk de Werd
deel 3 = slot

Oude foto van de Rosmalense KAJ. Vooraan v.l.n.r. Bijs v.d. Sluis (Bijs de Koelewijn), Frans Hoedemakers (Frans Hoed), Jan van Rosmalen (Jan van 't Rooi Truijke), Henk van Friedje v.d. Wielen (romboer).

Tweede rij v.l.n.r.: Wim van Harrieke v.d. Sterren (verongelukt met motor), Pieter de Wit, Grerrit van Sjef Voets, Marinus v.d. Burgt (van Jønnes de Moor), Tonnie Hartogs ('t Koentje), Theo van Nuland (Thé van Grèt de Kees). Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

“De Kentering” was geopend. Diverse Rosmalense verenigingen presenteerden zich in een zogenaamde bon-te avond. “Levensvreugd” had zijn steentje daaraan ook bijgedragen. We hebben het in deel 2 kunnen lezen.

In 1964 organiseerde “Levensvreugd” een zomerfestival. Het Brabants Dagblad van 17-8-1964 (knipselarchief Henk de Werd) schreef: “Een zon die haar best deed; opgewekte muziek en ijverige leden en medewerkers hebben er allen toe bijgedragen, dat het tweedaagse zomerfestival dat door het muziek- en cabaretgezelschap “Levensvreugd” werd georganiseerd, een succes is geworden. Wethouder S.M. Tibosch opende zaterdagmiddag de fancy-fair. Hij prees het initiatief van “Levensvreugd” en zei voorts dat de verenigingsactiviteiten door het gemeentebestuur steeds met belangstelling worden gevolgd. Nadat voorzitter A. van Balkum woor-

den van dank aan de medewerkers had gericht konden de verschillende bezoekers bij een van de vele attracties aan hun trekken komen. Hoogtepunten op beide avonden waren “The Jumping Strings” die met hun rockmuziek vooral de tieners in de ware stemming brachten, terwijl “De Postkwakers” vooral succes oogstten bij de ouderen. Veel bijval kreeg ook de parodist André van Duin uit Rotterdam. De vele bezoekers van het festival hebben zich uitstekend kunnen amuseren en “Levensvreugd” heeft hiermee een ruimere financiële basis voor haar 10e revue kunnen leggen

De “Schouwburg van Rosmalen” inspireerde “Levensvreugd”.

De Rosmalense band “The Jumping Strings” o.l.v. Gerrie Hanegraaf, die men op deze foto derde van rechts ziet staan. Rosmalen collectie Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

In De Molen, maandblad voor Rosmalen, april 1964 (collectie Henk de Werd) werd door “Levensvreugd” een oproep geplaatst. Men zocht nieuwe mensen voor de revue. “Deze plaatselijke cabaret vereniging, waaraan velen nog dankbare herinneringen hebben, gaat zich opmaken om met veel verve en kleur binnenkort haar 10e uitvoering te verzorgen. Degenen die “Levensvreugd” al eens eerder voor het voetlicht hebben gezien, weten dat zij hun verwachtingen voor deze jubileum-uitvoering gerust hoog mogen spannen. De successen in het verleden spreken duidelijke taal. Na een - gedwongen - rustperiode, met als belangrijkste factor de zaalaccommodatie, is de vereniging thans enthousiast voorbereidingen aan het

treffen. Zij wil hierbij gebruik maken van de daadwerkelijke steun van nog een aantal van onze inwoners. Zij, die belangstelling hebben om aan dit cabaret mee te werken (en hierbij wordt onder meer gedacht aan hen die een muziekinstrument bespelen of sketches willen opvoeren) kunnen zich om nadere inlichtingen wenden tot de heer W. v.d. Elzen, P.C. Hooftstraat 12, alhier en zijn voorts welkom op onze contactmorgen, die zal worden gehouden op zondag 3 mei a.s. van 10.00 - 12.00 uur in de zaal van café M. van Helvoirt aan de Dorpsstraat. Dus alle dames en heren, die, ongeacht op welke wijze, voor deze jubileumviering hun steentje wensen bij te dragen, worden er verwacht."

Het is onduidelijk of er veel respons geweest is. In ieder geval ging men met een aantal nieuwe mensen aan de slag. Zo kwam de muzikale leiding in handen van Irene en Alex Bonnet en nam Eleonore Engels de dansgroep voor haar rekening. De kostuums werden gehuurd bij het Brabants Kostuumhuis in Den Bosch, terwijl de decors, vroeger zelf gemaakt, thans werden verzorgd door W. Beyne en Zn. te Amsterdam.

In 1965 was Levensvreugd klaar voor haar tiende revue. "Wie ha dè oit gedocht" leverde veel spontane reacties op. Aan de hooggespannen verwachtingen werd ruimschoots voldaan.

*Programmaboekje: "Wie ha dè oit gedocht".
Rosmalen collectie Henk de Werd in het
Stadsarchief van 's- Hertogenbosch.*

Volgens het Brabants Dagblad van 15 maart 1965 (knipselcollectie Henk de Werd) werden de bezoekers door de meer dan 60 medewerkers van de revue mee op

reis genomen naar o.a. Frankrijk, Spanje, Oostenrijk en Alaska. "Mede door de sfeervolle decors, de met zorg gekozen kostuums en de effectvolle belichting werd de werkelijkheid zeer dicht benaderd. Vooral het eerste deel van de revue werd met vaart gebracht en oogstte menig open doekje. Het was dan ook een aaneenschakeling van geperfectioneerde hoogtepunten uit de negen voorgaande uitvoeringen van dit gezelschap, waarbij het accent viel op muziek en zang.....Tijdens een verblijf in Spanje bracht mej. Eleonore Engels als temperamentvolle Spaanse een solodans (flamenco) op de bühne, waarbij zij werd geassisteerd door een onder haar leiding staande balletgroep. De heer R.v.d.Sterren, die over een goed stemvolume beschikt, zong het bekende "Granada". De combo "The Shuffles" toonde zich een meester op hun instrumenten en hun zanger schoot met Adamo's chanson "French Song" midden in de roos. Na de pauze bracht de heer Jo van Hoof, die tevens de regie van het geheel had, het in Rosmalen zo populaire "M'n eigen dèrpke". Hierin wordt de gemeente Rosmalen als ideale woonplaats bezongen..... Er was verder een sterk gespeelde Brabantse scène met o.a. de heren F. Hoedemakers en J. van Hoof, die in toch voor ieder verstaanbaar-dialect de oude tijd nog eens ophaalden. Tenslotte was er een persiflage op de gemeente arbeiders waarin wat dorps politiek heel fijntjes over de hekel werd gehaald. Ook de "zingende sterrekes", de dames Van Herpen en Van de Vliert hadden een ruim aandeel in het geheel. Ongetwijfeld zullen de bezoekers nog lange tijd met plezier aan "Wie ha dè oit gedocht" terugdenken."

In 1965 telde Levensvreugd drie ereleden: De heer en mevrouw Hermens (Marie en Toontje de smid van café Juliana, het clubhuis van Levensvreugd) en Henk van Hassel.

Het bestuur bestond in 1965 uit: Toon van Balkum, voorzitter; Wil v.d. Elzen, secretaris; Piet van Hirtum, penningmeester; Karel v.d. Plas, commissaris en Bert Kerkhof, commissaris.

De toneelgroep o.l.v. Jo van Hoof bestond uit: Henny van Griensven, Annie Hubers, Corry van de Berg, Ria Heijmans, Jac. van Hassel, Gerrit Kappen, Ad van Balkum, Johan Geerts, Harry v.d. Ven, Frans Hoedemakers, Rina Kerkhof, Rinie Baars, Mien Hoedemakers, Koos Hoedemakers, Martien van Muilekom, Mien van Heel en Thea van Creij.

De dansgroep van Eleonora Engels bestond uit: Toos Heijmans, Marijke Sluyter, Mien Kerkhof, Kitty van Hoof, Thea Heijmans, Ans Heijmans, Mia Clement,

Op deze foto zien we de twee ereleden Toontje en Marie Hermens, beter bekend als Toontje en Marie de smid. We zien hier ook hun drie kinderen, v.l.n.r. Ad, Gera en Lies. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Betsie van Grinsven, Nettie van Lokven, Mieke v.d. Velden, Nelly van Heel, Liesbeth van Sonsbeek en Annie van Rosmalen.

De muziek en zang, o.l.v. Alex en Irene Bonnet, werd verzorgd door Jan van Hassel, Riny van Balkum, Gerry v.d. Burgt, Anton Abelen, Leo v.d. Plas, Henk van Gerven, Albert van Nuland, Riny v.d. Sterren, Jo Hoedemakers, Annie van Hoof, Annie v.d. Vliert, Thea van Herpen, Henk de Laat en Kees Seters.

In het uitgebrachte programmaboekje van “Wie ha dè oit gedocht” komen we een aardig revuelied tegen, waarin de titels van de tien achtereenvolgende revues verwerkt zijn. Ik heb helaas moeten constateren, dat, gelet op alle krantenartikelen, folders e.d. een en ander niet helemaal klopt.

Revuelied.

Wie, wie, wie, wie, ha dè oit gedocht.
 Tien revues van “Levensvreugd”
 Wie, wie, wie, wie, ha dè oit gedocht
 Wie van ons is nie verheugd.
 ‘t Was ‘n hele mooie tijd
 Vol plezier en vrolijkheid.
 Wie, wie, wie, wie, ha dè oit gedocht
 Dè ter tien werden gebrocht.
 Wij brengen hier voor U de tiende “Levensvreugd - revue”
 Wie ha dè oit gedocht, wie van ons of wie van U.
 Wie ha dè oit gedocht, of wie ha dè oit vurzien.

Dè “Levensvreugd” zô brengen oit revue numero tien.
 Wie ha dè oit gedocht, wie?

In 1952 startten wij met “Lachen is gezond”,
 ‘t Werd ‘n mooi succes, want ‘t ging van mond tot mond.

“Ge zôt toch zeggen wôr” werd ‘t joar daarop gebrocht
 En daarna kwam “Ge makt wè mee”, wie ha dè oit gedocht

Wie ha dè oit gedocht?

Vur de revue “Krek iets vur ullie” ha’n we flink geleerd
 Bij dag en nacht, ja heus, is er toen gerepeteerd.

Na “vijf jaar Levensvreugd”, en nr. 6 “Daar gaat ie weer”

Startten we vol vertrouwen voor de volgende keer.

Wie ha dè oit gedocht, wie?

Toen kwam, ge wit ‘t toch nog wel “We gaon van ‘t ouw nor ‘t nej”

“Laot oewe kop nie hangen” kwam er ok nog bij
 “Geleufde gèr nog aon” werd ès negende gebrocht

En nou is hier dan nummer 10 “Wie ha dè oit gedocht”.

Wie ha dè oit gedocht, wie?

Wanneer ik aan de hand van de geschreven historie in de *Rosmalla* een lijst van de gespeelde revues moet samenstellen, dan kom ik tot het volgende overzicht:

- 1 1952 Lachen is gezond
- 2 1954 Ge kunt wè meemaken
- 3 1955 Krek iets vur ullie
- 4 1956 5 joar Levensvreugd. Het gezelschap noemt dit hun vijfde revue, terwijl het hun vierde was. Die vergissing heeft ongetwijfeld te maken gehad met de eerste lustrumviering.
- “Levensvreugd” gaat nu verder met revue nummer 6 - 7 enz., hetgeen dan, jammer genoeg, niet klopt.
- 5 1957 Ge zôt toch zeggen, wôr
- 6 1958 Daor gaot ie wir
- 7 1959 We gaon van ‘t ouw nor ‘t nèj
- 8 1960 Laot oewe kop nie hange
- 9 1961 Geleufde ger nog aon
- 10 1965 Wie ha dè oit gedocht

Naast ons Rosmalens volkslied “M’n eigen durpke” is “Rosmaolese kermis” eveneens een succesnummer geweest. Dit lied van Toon van Balkum mag daarom in dit artikel niet ontbreken. Het lied werd opgenomen in het revueboekje van 1965. (Rosmalen collectie Henk de Werd, Stadsarchief ‘s-Hertogenbosch)

Rosmaolese Kermis

Wij houwen bij jons in ons durpke,
Van humor, plezier en van romantiek.
Wij heuren heel gere we hoempamuziek,
Mar moeie ons nie mé de politiek.
En ins in 't jaor gaon we allemaol uit
Dan gaon alle zurge opzij
Dan lupt iedereen mé 'n goei humeur
En zingt wir tevreje en blij.

Refrein:

't Is wir Rosmaolese Kermis
We hebben wir lol en plezier,
't Is wir Rosmaolese Kermis
Er is wir drie dagen vertier.
We springen en hossen en hijsen erop,
En drie dagen lang stut heel durp op z'n kop.
't Is wir Rosmaolese Kermis
De mooiste van al die tur zen.

Bij jons op de kermis daor is 't
Gezellig van 's mèrgens tot 's avonds heel laot
De stemming die zit er den hillen dag in
Waar dè ge ok komt in 't café of op straot
We dansen en drinken 'n stevig glas bier
En es dan 't urgelke vrolijk spult
Dan zingen we wir overnet.

Bij jons op de kermis daor kunde
Oew eige vermaken in alterhand spul
Want schommels en dreijmeulen, rupsbaon of zweef
Die staon d'r toch nie vur de flauwe kul
De keekwalk en auto's zen hardstikke vol
De lach is er nie van de lucht
En klinkt er 'n knal op de kop van jut
Dan zingt wir de hele frut

De kermis bij jons die zal alted
Vort blèven bestaon, dè 's zo vast as 'n huis
Want of ge d'r vrimd bent of nie, makt niks uit
Ge vuult ur oew eigen toch alted thuis
Ge danst en ge springt en ge host mar mee aon
Ge doet mar gewoon mé ons mee
En es ge dan 's avonds naor huis toe gaot
Dan zingde nog heel tevree.

Om de revuekas nog wat te spekken werd in 1965 nog een loterij georganiseerd door "Levensvreugd".

Volgens De Molen, maandblad voor Rosmalen, april 1965 (Rosmalen collectie Henk de Werd) was de prijs "een vijfdaagse reis naar Parijs, geheel verzorgd voor twee personen, of goederen ter waarde van f 200,- gevallen op lotnummer 388. De gelukkige winnares is Mevrouw Engelen, Tweeberg 20, alhier."

In 1965 werd nog een najaarsfeest georganiseerd door "Levensvreugd". Het Brabants Dagblad van 05-11-1965 (knipselarchief Henk de Werd) schreef daarover: "Veel muziek, een draaimolen voor de kleintjes, zang, ijverige leden en medewerkers van het muziek- en cabaretgezelschap "Levensvreugd" hebben er allen toe bijgedragen, dat het najaarsfeest, door "Levensvreugd" georganiseerd, het slechte weer ten spijt, een groot succes geworden is. Nadat de jeugddrumband uit Hintham met een muzikale wandeling het feest hadden aangekondigd, kon wethouder S.M. Tibosch de fancy-fair openen. Hij noemde hierbij "Levensvreugd" een blijmoedige vereniging die steeds de zonzijde kiest. Hij had woorden van lof voor dit grootse initiatief en wenste succesvolle dagen toe. Na dankwoorden van voorzitter Antoon van Balkum aan alle medewerkers konden de vele bezoekers aan de diverse stands hun goklust botvieren met kans op een van de vele grote prijzen. Veel belangstelling was er voor de miniatuur-racebaan en de kegelbaan, die nog nimmer op een Rosmalense fancy-fair te zien waren geweest, terwijl ook het rad van avontuur zeer veel liefhebbers naar zich toe wist te trekken. Hoogtepunt op dit najaarsfeest was wel het optreden van twee zangvedetten uit de populaire muziek, t.w. "De Zangeres Zonder Naam" en Johnny Hoes. (Imca Marina, eveneens geëngageerd, moest wegens ziekte verstek laten gaan). Ook "The Shuffles", die de tieners met gezellige dans- en rockmuziek in de juiste sfeer wisten te brengen, hebben veel tot het succes van deze "feestdagen" bijgedragen.

"Levensvreugd" heeft hiermee een steviger financiële basis gekregen voor haar elfde Rosmalense Revue".

De Molen van 22-11-1965 - het blad verscheen toen reeds twee keer per maand - (collectie Henk de Werd) vertelt, dat "tijdens de fancy-fair van "Levensvreugd" Frans van der Donk, wonende Dorpsstraat 21, tegelijk met vele anderen, een ballon heeft opgelaten. Dit was op Allerheiligen. Er stond toen een stevige wind. Onlangs ontving hij bericht vanuit Polen, dat zijn ballon op 2 november d.a.v. in de directe omgeving van Warschau was teruggevonden. Hij heeft er een correspondentievriendin aan overgehouden." Door de genoemde activiteiten was er dus geld voor een

The Shuffles. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

elfde revue! Die elfde revue is er nooit gekomen.

Na 1965 was het afgelopen met de revues van Levensvreugd.

Kwam het toch door “De Kentering”, die ook voor een ander soort ontspanning zorgde, kwam het door de TV, kwam het door de enorme groei van ons dorp? We moeten het antwoord daarop schuldig blijven.

Opvallend is, dat de meer dan vijftig jaar oude zangvereniging “Oefening en Vermaak” ook in deze periode een zachte dood stierf. “Levensvreugd” kwam in de eerste editie van de Rosmalense gemeentegids (1968/1969) niet meer voor.

Nog slechts in de herinneringen en de harten van de Rosmalenaren van toen bleef “Levensvreugd” bestaan. In 1980 nam burgemeester Jan Molenaar afscheid van Rosmalen. Dat was een goede gelegenheid de revue van Rosmalen nieuw leven in te blazen en... met succes! De

naam “Levensvreugd” keerde echter niet meer terug!

De geschreven historie van “Levensvreugd” heb ik opgedragen aan Henk van Hassel, Toon van Balkum, Frans Hoedemakers en Jo van Hoof, aldus schreef ik in deel 1. Aan Henk van Hassel heb ik in deel 2 extra aandacht besteed. Ik sluit dit derde en laatste deel over “Levensvreugd” af met wat geschreven herinneringen aan Antoon van Balkum, Jo van Hoof en Frans Hoedemakers.

Antoon (Toon) van Balkum werd geboren te Rosmalen op 18 augustus 1928. Hij overleed geheel onverwacht op 3 januari 1988. Toon van Balkum is van grote betekenis geweest voor het Rosmalense cabaretgezelschap “Levensvreugd”, voor de Rosmalense revues daarna, voor “Trugnor vruuger”, voor “In 't zunnেকে zetten”, enz. enz. Hij werd begraven op de begraafplaats aan de Oude Baan te Rosmalen.

Dankbaar zullen wij ons blijven herinneren

ANTOON VAN BALKUM

27 1/2 jaar gelukkig getrouwd met
Thea Pennings

Geboren te Rosmalen, 18 augustus 1928, is bijna altijd en heel gelovig de sacramenten der zieken te hebben ontvangen- toch heel onverwacht gestorven nog maar 59 jaar oud op 3 januari 1988. Na een afscheidsviering in de Lambertuskerk te Rosmalen hebben we hem te rusten gelegd op de begraafplaats aan de Oude Baan op 6 januari 1988.

Antoon, jij was zo'n blijmoedig mens, die wist te leven! Met warme overgave hield je van Thea en van jullie kinderen. Pas kort geleden heb je een kleindochter gekregen. Van emotie heb je vol dankbaarheid hierom gehuild. Het maakte jouw familie compleet. Elke zaterdag aten jullie allen samen, jullie lachten, hoorden bij elkaar. Jij genoot van die grote saamhorigheid. Jouw gezin hield je in je hart besloten, en er bleef plaats genoeg voor nog heel veel andere mensen en dingen. Vele malen op een dag even langs je moeder, even naar een vriend in het dorp. We zagen jou elke dag met de hond wandelend door Rosmalen. „Rosmolle”, jouw eigen durpke. Trots was jij op het dorp, zo trots dat jij meende dat jouw durpke een volkslied verdiende. En als het werd gezongen, dan

stond jij te genieten. Jouw leven was muziek, en ging naar de K.A.J., daar werd je na je achttiende te „oud” voor, en besloot toen zelf maar een revuegezelschap op te richten en zelf alle liedjes te schrijven. Zoals altijd lukte dat, want wat jij in je hoofd had ging door, jij maakte zelfs in totaal 14 revue's voor „Levensvreugd”. Alle liedjes en sketches schreef je ervoor, door je familie en je vrienden werden zij opgevoerd. Jij deed het openingswoord en ging dan achter het voetlicht stil van jouw „revue” genieten. Je haalde graag de herinnering aan deze tijd terug, ook je tijd bij de harmonie, waar jij als tamboer en later als de tamboer-maitre, ook bij was. En met al jouw herinneringen kreeg je weer nieuwe ideeën, zoals „Trug naar Vruuger” en zorgde jij er mede voor dat er mensen „In 't Zunneke” werden gezet. Je koesterde de warmte van Brabant, jouw land. Jij wilde nooit ver weg met vacantie, jij moest 's avonds immers de toren van den „Lambertus” weer zien.

Autowegen kwamen door jouw durpke, door den Heinis, en samen met Thea en Caroline zong je toen: „Waar kort geleden nog de bloemen bloeiden”. Zo leefde jij voor ons allemaal en zorgde je ervoor dat wij jou nooit zullen vergeten.

Nog in het ziekenhuis vroeg je om een potlood, je had immers nog iets in je hoofd, wellicht een liedje, dat opgeschreven moest worden. Met veel plezier was je ook bij de senioharmonie „Da Capo”, opnieuw trots met dat

mooie geluid uit jouw trommel.

„Da Capo” heeft in de avondwake eer aan jou gebracht, de eer die jij verdient.

Wij weten dat jij diep geloofde in God en Jezus Christus. Op weg naar de hemel zullen engelen je begeleiden, met harp en luit, met de trom en fluit. Op aarde maakte jij muziek en liedjes en trad dan terug in de coulissen, de eer en het applaus liet je graag aan de anderen over. Nu weten wij, in ons Geloof in de Heer, dat je muziek zult maken in Zijn engelenkoor.

Jij zult God loven naar Zijn hoog bevel, met klinkend cimbaalspel.

Hem loven op het schel metaal van de vrolijke cimbaal (psalm 150).

Voor ons Antoon, voor velen „Toon van Balkum” ben je een mens geweest die wist te „leven”.

Wij zullen jouw herinnering bewaren en Thea, de kinderen en je kleinkind steunen, en ook moeder, want hun verdriet is groot.

Zij konden jouw liefde nog niet missen. Wij zullen bidden tot Hem die licht is en ook blijft juist in deze donkere tijd.

Voor uw hartelijke belangstelling en medeleven voor en na het plotselinge overlijden van mijn lieve man, ons pap, lieve opa en goede zoon, danken wij U.

Thea van Balkum - Pennings
kinderen en kleinkind
H. van Balkum - Verhallen

HARKENSTEIN

MERW. 7/93

**Rosmalenaar
Toon van Balkum
overleden**

ROSMALEN - Na een ziekbed van enkele weken is gisteren in het Groot Ziekengasthuis in Den Bosch Rosmalenaar Toon van Balkum overleden. Hij is 59 jaar geworden.

Jarenlang was Van Balkum samen met zijn zwager Jo van Hoof de steunpilaar van de Rosmalense revuevereniging Levensvreugd. Veel succes had hij ook met de revue 'Houde Jan' die in 1979 werd opgevoerd bij het afscheid van burgemeester Jan Molenaar. Deze voorstelling luidde een hernieuwde belangstelling in voor de plaatselijke revue.

Toon van Balkum beschreef en bezong de veranderingen in 'zijn'

Rosmalen. Enkele van zijn liedjes zijn: De Ouwe Lambertus, Heimwee nor den Krommen Hoek en De Annenborch. Zijn meest bekende lied is Ons Eigen Durpke, het Rosmalense volkslied, dat bij vele plaatselijke feesten door Jo van Hoof is vertolkt. De laatste jaren was Toon vooral met zijn accordeon muzikaal actief op de nostalgisch-Brabantse avonden.

De plechtige uitvaartmis voor Toon van Balkum is woensdag om 10.30 uur in de Lambertuskerk in Rosmalen.

Brabants Dagblad 10 februari 1993. Rosmalen collectie Henk de Werd.

Jo van Hoof werd geboren te Rosmalen op 30 november 1930 en hij overleed te 's-Hertogenbosch op 9 februari 1993. Ook Jo van Hoof werd een van de dragers van „Levensvreugd” en de Rosmalense revues.

Hij kreeg grote bekendheid als zanger van het „m'n eige durpke”, het „Rusmolles volkslied”. Als conferencier was hij zeker niet de minste onder ons. In deel 2 heb je daarover al kunnen lezen. Hij was één van de zogenaamde „gemintewerkers”, waar naar werd uitgekeken. Voor het Rosmalense carnaval bleek hij een uitstekende tonprater en voor de toneelvereniging „Samenleving, een goede speler”.

†

Ter herinnering aan mijn zorgzame man,
ons pap en lieve opa

Jo van Hoof
echtgenoot van
Mien van Balkum

Hij werd geboren te Rosmalen
op 30 november 1930,
is gestorven te 's-Hertogenbosch
op 9 februari 1993
en begraven op 12 februari 1993 te Rosmalen

Voor uw belangstelling en medeleven tijdens de
lekte, na het overlijden en bij de begrafenis van
mijn man, ons pap en opa betoond, zeggen wij U
onze oprechte hartelijke dank.

W. van Hoof - van Balkum
kinderen en kleinkinderen

Langs 'n weg vol rozen,
kruiste een man ons pad,
met zijn geest vol plannen,
het leek alsof hij veel tijd had.
Zijn hart was altijd bij Mien en zijn gezin,
de kleinkinderen vond hij 'n genot,
voor zoveel geluk hier op aard
dankte hij de goede God.
Steeds weer wilden de kleintjes naar hun opa toe
en van 't dollen met hen werd hij nooit moe.

Langs 'n weg vol rozen,
kruiste een man ons pad,
die van God veel bijzondere
talenten gekregen had.
Wie kent niet zijn humor,
zijn passie voor het toneel,
we mochten hem vaak zien,
zoals hij, waren er niet veel.
Ook menig huis werd door hem,
steen voor steen gebouwd
en menig bouwwerk werd aan zijn
vaardige handen toevertrouwd.

Langs 'n weg vol rozen,
kruiste een man ons pad,
die naast zoveel gaven,
'n gave voor vriendschap had.
Met zijn humor heeft hij ons leven
vaak „kleur” gegeven,
aan familie, vrienden, de school,
het was om het even.
Want zat een van ons soms eens in de put,
dan waren zijn grappen en grollen van groot nut

Jo van Hoof (62) uit Rosmalen overleden

Van een verslaggeefster
ROSMALEN – Rosmalenaar Jo van Hoof is gisterochtend op 62-jarige leeftijd overleden. Hij was al geruime tijd ernstig ziek.

Jo van Hoof was in het Rosmalense verenigingsleven een actief man. Samen met zijn al een aantal jaren geleden overleden schoonbroer Toon van Balkum heeft hij de Rosmalense revue opgezet. Hij speelde zelf rollen en heeft ook de regie over revues gevoerd. Van Hoof was ook de man die al zingend het Rosmalense volkslied bekendheid gaf.

Verder is hij zeer actief geweest in de Rosmalense toneelvereniging de Samenleving. Hij bleek op het

toneel een veelzijdig man. Ook heeft hij gespeeld in openluchttheater de Kersouwe in Heeswijk-Dinther. Bovendien heeft Jo van Hoof een aantal jaren de jaarlijkse buut gehouden tijdens de pronkzitting voor carnaval. En dan kon hij op een hele spitse manier het reilen en zeilen in Rosmalen op de hak nemen.

Jo van Hoof moest vanwege gezondheidsredenen al een aantal jaren geleden stoppen met zijn activiteiten op verenigingsgebied. Wel was hij tot vorig jaar nog werkzaam als schoolconciërge, de laatste school waar hij heeft gewerkt was De Borch.

Jo van Hoof wordt vrijdag begraven. De uitvaartmis begint om 10.30 uur in de Sint-Lambertuskerk.

*Brabants
dagblad 10
februari 1993.
Rosmalen
collectie Henk
de Werd*

Weekblad "De Molen" – 17 februari 1993

Jo van Hoof, des Rasmolle

De staat, da ben ikke, hitter ut oit unne Franse kunning gezeet. Ik moester van denke toenk laas, da Jo van Hoof gesturve waar. Niej da Jo ondimmukraaties waar, neej, ut gong men um unne varriejaasie op die euitspraak. "Jo van Hoof, des Rasmolle", in de alderbeste betikkenis vant woort. Nog mar 62 jaar geleje wierre in Rasmolle geborre int Ven es den innigste jonge van Kriesje van Hoof, ok al zonne echte Rasmollesse mins, die joare en joare in de Rasmollesse geminteroat zaat, in de tet det nog gezellig waar um nor de rotsvurgaaderinge te goan laustere, umde de polletiek en de minse van de polletiek nog kort bet volk stonne. Jo gong in Rasmolle nor de misterskool, troaude mi un Rasmollesse durske da ok uit ut Ven kwaam, blief in ons skon klein durpke van toendertert woone, waar aktief in de Rasmollesse KAJ en KAB en same mi zun zwoager Tontje van Balkum, stonnie oan de wieg van de Rasmollesse revuus. Wie oan Jowe denkt, denkt oant Rasmolles volksliet. Zowes Jo da zong, mi gevuul, van binnen uit, int Rasmollesse dattie vur hondert persent onder de kniej ha, da waar hartvurverment. Doar kriede de troane af in oew ooge en de rillinge over oewe rug. Es ik bedde Rasmollesse revuus ons volksliet heur, gin kwoaj woort over de tegewordige zengers, denk ik steeds: Neej, deddin Jo toch beter. Ok opt tunneel hittie zun menneke gestoan. Hij waar gevat en gaaf dik raake antwoorde trug. Dees daag hek noggus unne skonne baant uit 1968 gedrejt. Un kostbaar stukske ouw archief van mister de Werd. Hij linde ut nie gerre uit, da snapte gullie wel. De Bietebouwers, de boertjes van bauten onder leijing van Boer Biet mi Lubbert van Gortel en Drieka en Gait-Jan Kruutmoes kwaame in da jaar 1968 in de Kentering, ons skon geminskaphaus toen, wor de Skip ut heft in haant ha. Jo van Hoof wier toen opt tunneel geholt um un proatje te maake mi Gait-

Janne, umdettie een van de bekenste minse van Rasmolle waar. Hoe hendig toch dattie toen spraok over de Rasmollesse geminteroat en de neij Boereleenbank int turp. "Tister altet merakels druk", zin Jo. "Ammel bringez?", waarde vraag van Gait-Janne. "Neej", zin Jo, "ammel hoale". In 1968 wier in Rasmolle ut zwembat ge-opent ent kos nie anders: Jo moes doar ut een en aander overkwet. Jo ha geheurt, zo zinnie, dedde urste geminteroatsvurgaadering int neij zwembat zu zen. "Ge hoeft nie bang te zen", proatte Jo tege Gait-Jan Kruutmoes, dur vurdrinke dur hogst een of tweeij, want de rest doe toch noit zunne mont ope. Volgens Jowe waar die vurgaadering nog veurdilig vur Rasmolle ok nog ok nog ook. Den burger kan zunne veurzittershamer wegdoen. Hij kos mi zun haant int wouter kletse. En ok in dees uitzending zong Jo, es ginne andere, ons Rasmolles volksliet. Op de trekmonnieka wierre begeleijt dur Bartje Plas. Iemant die zo rap zun woort kloar hi, waar n' tuurluk unne goeie vur de tonproatereij midde vasteloavent in Rasmolle. Jo kos de Rasmollesse polletiek op un fen en skerpe munnier op de korrel nimme. Hij zette groote vraagtikkes bet afbrikke van ons ouw durp, mar hij blief altet unne heer, unne zientelman, zoa mister Ceelen zegge. Mi unne laach wiessie de worrent te zegge. Jo leefde vant tunneel. De Rasmollesse tunneelklup Samenleving hi van zen tullenste meuge profuutere. De revuu hittie nog vurskeijne joare geregiesiert, zelfs in Hezik-Dinther, int Ope-lucht-teejaatur, hittie op de planke gestoan. En krek opt mumment da Rasmolle zun eige zoo vurrekkes moet weere tege Den Bosch, hi Jo, die een en al Rasmolle is en waar, ons vurloate. Zelfs op den dag dedde pruvinsie beslute over de Rasmollesse polder en rasmolles Hintum wier Jo vanuit onze, neej zenne, Lambertus weggedraage nort kerkhof oan de Ouw Boan, worrie vur altet rust vlakke zun zwoager Tontje van Balkum. Un reej te meer vur ons te vechte vur ons durp, vur Rasmolle, ut Rasmolle van Jo va Hoof. Dettie dur nie mer is zal weene zen. Hijblef, krek es Tontje van Balkum, in ons herinnering vortleeve. Hij blefter inne van ons, ok al zien we hum dan nie mer. Ongetweffelt hittum Onze Lieven Heer al opgenomme in zenne skonne himmel en Got wit, hittie, same mi Tontje ut Rasmolles volksliet doar bove al es unne skonne engel gezonge. Da moet unne geweldige trost zen vur Miene en de kender.

*Ook Driek van
Grètte stond stil bij
het overlijden van
Jo van Hoof.*

*De Molen 17
februari 1993
Rosmalen collectie
Henk de Werd*

*Op de foto zien we het duo
"Jo en Jo",
Jo v.d Vliert (links) en Jo van
Hoof.*

Tot slot: Frans Hoedemakers. Hij werd geboren te Rosmalen in de Krommenhoek op 22 oktober 1929 en hij overleed te 's-Hertogenbosch op 20 februari 2001. Frans Hoedemakers was als speler en "gemintewerker" een van de grote jongens in de Rosmalense revuewereld. Als toneelspeler blonk hij o.a uit als "Hèin Crèij". Hij speelde niet Hèin Crèij, nee hij was gewoon Hèin Crèij in zijn hele

doen en laten, zelfs in zijn manier van praten. Hij richtte een eigen toneelvereniging op en werd "Rusmollese van 't joar". Frans was getrouwd met Sjaan van der Sluis, die wij in Rusmolle beter kennen als "Sjaan van Harrie de Koelewijn". Sjaan is ook voor de Heemkundekring zeer belangrijk geweest. Vele jaren was zij bestuurslid, penningmeester en actief in diverse werkgroepen.

<p>†</p> <p>Ter herinnering aan</p> <p>FRANS HOEDEMAKERS</p> <p>echtgenoot van</p> <p>SJAAN HOEDEMAKERS - VAN DER SLUIS</p> <p>Hij werd geboren te Rosmalen op 22 oktober 1929 en overleed te 's-Hertogenbosch op 20 februari 2001.</p> <p>Voor uw bliken van belangstelling na het overlijden en bij de uitvaart van Frans betoond, zijn wij u allen zeer dankbaar.</p> <p>Sjaan Hoedemakers - van der Sluis Anja en Ton Djoni, Kiona Alex Gery en Peter Simone</p>	<p>Frans Hoedemakers, Een leven vol liefde en warmte.</p> <p>Leven is liefde in een bos vol nevelen Met een mistig deken zonder zicht Toch wist jij steeds de zon te vinden Te midden van het licht.</p> <p>Liefde is warmte in ijs met bloemen Met de knop naar de zon gericht Stralend stond jij altijd in het midden De zon was jouw gezicht.</p> <p>Warmte is gevangen in een muur zonder stenen Onzichtbare bouw voor eenieder bestemd Zo was jij architect voor het leven Het was fijn je te hebben gekend.</p> <p>Jouw fundament geeft ons kracht om te leven Leert ons liefde te geven Met warmte voor iedereen.</p>
--	--

Brabants Dagblad. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

	<p>Frans 'Hoed' Rusmollese van 't Joar</p> <p>'Ben er helemaal ondersteboven van'</p> <p>Door onze correspondentie Marijanne Nuijten</p> <p>ROSMALEN - Nee, er ging gisteravond geen belletje rinkelen bij Frans Hoedemakers, toen de Heemkundekring Rosmalen bij hem binnenstapte. Het zal wel voor Sjaan zijn, dacht-ie eerst, want zijn vrouw zit in het bestuur. Niet dus. Alle drukte was voor de heer deze huizen zelf: de heemkundekring heeft Hoedemakers (69) gekozen tot de "Rusmollese van 't Joar 1998". Dit wegens zijn grote inzet, al meer dan een halve eeuw, voor de Rosmalense gemeenschap en in het bijzonder voor het toneel, cabaret en revue. Ook voor de ouderen van de HEVO en De Annenborch is hij actief.</p> <p style="text-align: right;"># Frans Hoedemakers</p>
--	---

De Heemkundekring van Rusmolle houdt z'n èige mi veel dinger van ons skon durp bezig. Gellie het de kortgeleje nog kunne zien op de 'tontostelling in ons Cultureel Centrum De Bron, die bè gelegèngheid van 't 10-joarig bestaan van de Rusmollese Heemkundekring waar opgezet. Ze han d'r veul wèrk af gemak. Ginne wonder dan ok dèt 't zo sàkterjus druk is geweest. Vur Rusmollese, die durte kop bove ons Rusmolles mèjvèld uit durve te steke in 't belang van ons geniete en krek nie uit èige belang, hi de Heemkundekring elk joar 'n onderskèijng klaar ligge. De Rusmollese van 't joar. Op zo 'n soort dinger moete wellie zij-mig zen en dè dan ok koste wè koste zien te behouwe. Rusmolle kan doar z'n èige skon in profillere. De uitverkiezing van de Rusmollese van 't joar hi deze keer iets langer op z'n èige loate waachte es aander joare. Nie umdè de minse van de Heemkundekring gimt téd han, nee, d'r ware d'r enkele meer die mi kop en skouwers bove dè mèjvèld uitstake en dan wordt 't moeilijk um te knap dur te hakke. We hen durrum alle plusse en minne nog 's op 'n rèjke gezet en toen ware we d'r rap zat uit: FRANS HOEDEMAKERS, die in Rusmolle veel beter bekend is es Frans van Toon Hoed en Joan Meurs uit de Krommenhoek mag z'n èige Rusmollese van 't joar 1998 minne. Frans is unnen achte Rusmollese, al bekant 70 joar lang, en te prut ons Rusmolles plat m'skien nog wel beter es Driek van Grette. Frans Hoed is vur Rusmolle belangrijk geweest en ie is dè nou, God zè dank meude wel zegge, gelukkig nog steeds. Es jonge jonge wier ie lid van de Rusmollese KAJ, ge wit wel van de KAB vringer, die hulle skon bondsgebouw han bè 't ouw klooster van Van Meeuwen. Via de spuiploats van de mèskes-skool koste doar komme. Die KAJ/KAB makke in dieje téd zo rond de sunterkloas spuigoed vur de jong die 't wè min-det han es d'n durnde Rusmollese. Goni wèrk d'as! Same ni enkele Rusmollese liefhebbers van mondmuziek, ik denk oan Toontje van Balkum, Jos van der Sterren, Jo van Hooft, Harrie van der Leest, Henk van Hassel, Wini van Hoof, Wini Rovers, Ad van Abeelen, Jo Schippers en Jo v.d. Akker, vurnde Frans de Roamba's, wè Rusmollese Amateur Band betekende. Ia muziek waar z'n lust en z'n leve. Dè mondmuziekse es z'n trekmonnacka zen doar 't levende bewijs af. Gellie moapt wel dè Frans d'r durrum ok es de kiepe bè waar toen in 1951 't Rusmollese Revuegezelskap "Levensvreugd" van start gong. Es gemintewerker (De zweetploeg) liet Frans de minse skaddebuike van 't laachte, zèdè de trouwe over hulle wange røde. Ja, dieje rol waar

Frans Hoedemakers, alias Frans van Toon Hoed en Joan Meurs, in de Rusmollese Krommenhoek. Op d'n aachtergrond 't ouw huuske van Han v.d. Ven (links), de wunning van Hannes Versteijne, loater Henke Pèk, (rechts) en de meule van d'n Duf.

De foto komt uit de collectie van de Henk de Werd.

hum op 't lijf geskreve. Ik bewoar doar zèlf nog de beste herinneringe oan, ok al dinne men oge oft sàkterjus zeer van de rookwolke in de zaal van ons bondsgebouw. Foto's uit dieje téd toan zien dèt ie ok es Snip en Snaap en Lauwke en Gellieke unne kbi waar. Meej dank zè Franse wier Levensvreugd 'n begrip in Rusmolle. Hulle Revues "Ge kunt wè meemake", "Krek iets vur ullie", "Ge zut toch zegge, woi", "Doar gut ie wir", "Van 't ouw nou 't mèj", trokke afgeloaje vol zoale. Vur inne gulde (en 't dubbeltje vur de ploatsbespreking) waarde verzeked van unnen Rusmollesen oavend uit duuzende, waar de Revue van tegevoordig nog wè van zu kunne lere. Hil Rusmolle sprak d'r over en zong: Goeien Avond mensen, de allerbeste wesen brengen wij vanavond voor U allemaal. Wij wille ni probren U te amuseren en wat levensvreugde brengen in de zaal... 't Is jammer dè in de zestigste joare, toen wellie toech vor't De Kentering han, dur de tillevisie Levensvreugd ter ziele is gegoan. Toen in 1980, bè 't afscheid van burgemeister Jan Molenaar de Rusmollese Revue èij leve in geboeze wier, waar Frans overnet van de p'riè. De Revue voarde doar wèl bè. Subtilme waar Frans toen ie Hèin Crèij op 't 'neel zette. Hij spulde 't nie allimig, hij waar 't in hil zen doen en loate. Ginne wonder dan ok dèt ie vur 't 'neel van Rusmolle 'n goow troef is geweest. 't Gemengd 'neel, 't HEVO-'neel, RAT = Rusmolles Amateur 'neel hebbe van Franse kundighèd meuge profillere. Ze ware d'r grif bliè mi. Frans Hoed bè de ueste Rusmollese Carn'valsclub "De Boerkes" in 't c'fè van Harrie van Alphen. Frans Hoed bezig mi de bijlerclub van d'r Annenborch en de HEVO. Frans Hoed op stap mi de Heemkundekring van Rusmolle. Frans Hoed en Rusmolle: 'n Twee-eeheid. 't Is durrum hil terèchte, dè de Heemkundekring van ons durp. Frans hi uit gekoze vur Rusmollese van 't joar 1998. Hij hi g't verdiend. Frans, p'fictiat, ook vur ullie Sjaan, vur de kènder en de kènderskènder. Wellie hope, dè ge nog d'r nog lang af meut geniete en dè ge nog veul joare vur Rusmolle in de weer bliè.

Driek van Grette.

Driek van Grette over "Frans Hoed", de Rusmollese van 't joar 1998. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Toespraak
Driek van Grette, alias Henk de Werd, hield een lange toespraak in onvervalst Rosmalens en reikte Frans 'Hoed' de oorkonde uit. Daarop was, voor het eerst, het nieuwe dorpswapen van Rosmalen gebruikt. „Frans, jij hebt aan de wieg gestaan van veel verenigingen en evenementen. Je maakte muziek bij de KAJ en de Roamba's, deed aan cabaret bij Levensvreugd, blies de revue nieuw leven in en was actief voor het HEVO-toneel. Voor het Rosmalens Amateur Toneel ben je nog steeds een gouden troef. Jij en Rosmalen zijn een twee-eenheid”.

Frans Hoedemakers was zichtbaar ontroerd door alle lof en de onderscheiding. „Nou, nou”, verzuchtte hij, „ik ben er helemaal ondersteboven van en heel erg mee in mijn schik.”

Na het ter ziele gaan van "Levensvreugd" rezen er in 1980 plannen voor een afscheidsrevue voor burgemeester Jan Molenaar. Het succes was dermate groot, dat Rosmalen opnieuw een revuegezelschap kreeg. In de volgende Rosmalla's ga ik de historie van deze revues eveneens beschrijven.

Prominente Rosmalenaren met een straatnaam

Henk de Werd

Vele jaren was onze gemeente verdeeld in wijken, zoals de Molenhoek, de Kerkenhoek, de Nieuwe Molenhoek, de Krommenhoek, Brugge, Kruisstraat, het Heeseind, de Varkenshoek, Hintham, Maliskamp, enz. Echte straatnamen, zoals wij die nu kennen, waren daarin een zeldzaamheid. Voor de adressering had zo'n wijk een letter. Voor Hintham was dat de letter E, voor een groot deel van de Kruisstraat en het Heeseind de letter A, voor de kom van het dorp de letters F en G, voor de Molenhoek de letter B, enz. Elk huis kreeg daarbij nog zijn eigen nummer. Sla er het oude telefoonboek uit de jaren 30 van de vorige eeuw, in het archief van onze heemkundekring, maar eens op na. Mijn eigen ouderlijk huis (Bakkerij De Werd) had als adres: Kerkenhoek F 58. Deze manier van adressering heeft tot na de tweede wereldoorlog bestaan. Een eerste voorzichtige verandering zien we bij de bouw van de wijk Hintham-Noord. Elke straat kreeg daar een eigen naam van een der leden van het koninklijk huis. De Oranjewijk was daarmee een feit. In Maliskamp werd die methode eveneens toegepast. Daar werd gekozen voor "historische" namen, verbonden aan de kerk aldaar en Coudewater. Bernadettestraat, Mariastraat, Milla de Kampenstraat, Peter de Gorterstraat, enz.

Eind jaren vijftig, begin jaren zestig werden diverse nieuwe woonwijken in onze gemeente uit de grond gestampt. Met de behoefte aan nieuwe straatnamen, groeide tegelijk de wens de adressering grondig te herzien en te moderniseren. In de behoefte aan nieuwe straatnamen werd voorzien door te kiezen voor bloemennamen (Het Ven), bomennamen (De Eikenburg), schrijvers, staatslieden en componisten (De Molenhoek) en Brabantse schilders (Hintham-Zuid). Tegelijk werd er ruimte gecreëerd voor historische namen (De Gele Hoeve), voor de eigen Rosmalense burgemeesters en voor de pastoors. In de Krommenhoek ontstond toen de wijk met de straatnamen van pastoors uit de Lambertusparochie, die vanaf 1823 – teruggave van de Lambertuskerk aan de katholieken –, beginnende met pastoor Coolen, werkzaam waren geweest in de zielzorg alhier. Waarom men pastoor Olifiers en pastoor Van der Heijden daarbij heeft overgeslagen is voor mij nog steeds een raadsel. In Hintham werden de pastoors in de loop der jaren eveneens met een straatnaam vereerd. In Maliskamp niet. Daar mag je toch ook vraagtekens bij zetten.

In het geheel van de historische namen voor de wijk De Gele Hoeve pasten de namen van notaris Jan van de Mortel en zijn vrouw Jonkvrouwe Cécile de la Court, de voormalige bewoners van het landgoed De Gele Hoeve.

Rector Zwijsen was een vooraanstaand geestelijke van Coudewater.

Zij waren de eerste Rosmalenaren, die met een straatnaam werden vereerd.

Foto: Marie van Nistelrooij, gehuwd met Marinus van den Heuvel, op het Heeseind en in Nuland beter bekend als "Mrienus Kèpkès" en "Mriej van Mrienus Kèpkès" (links) en haar zus Anna de Werd – van Nistelrooij, echtgenote van "bèkker Grèt de Werd ùit Rusmòlle" (rechts) per fiets op weg naar Den Bosch. Links op de achtergrond het landhuis De Gele Hoeve van notaris Van de Mortel. Deze foto komt uit het familiearchief van Henk de Werd.

Notaris Van de Mortel.

Bidprentjes van notaris Van de Mortel en zijn echtgenote Cecilia de la Court. Foto en bidprentjes komen uit de Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch, Erfgoed 's-Hertogenbosch.

Straatnaam 1

Jan van de Mortel (**Notaris van de Mortellaan in de Molenhoek**). Jan - Joannes Henricus Josephus - van de Mortel werd geboren te 's-Hertogenbosch op 27 juni 1871. Hij overleed op de Gele Hoeve te Rosmalen op 15 maart 1941. Hij was gehuwd met Jonkvrouwe Cecilia de la Court. Hij was notaris te 's-Hertogenbosch. Van de Mortel was zeer begaan met de Brabantse gilden en hun tradities. Hij blies het ingeslapen Rosmalense gilde nieuw leven in. Op zijn beurt was het Rosmalense gilde actief present bij

Notaris J.H.J. van de Mortel †

Algemeen geacht en gezien functionaris heengegaan. In huize de “Gele Hoef” te Rosmalen is Zaterdag in den ouderdom van 69 jaar overleden notaris J.H.J. van de Mortel, die in onze stad een drukke notarispraktijk uitoefende. In hem verliest de stad een algemeen en om zijn eenvoud geacht man, die, ofschoon hij in het openbare leven nimmer een vooraanstaande plaats heeft willen bekleeden, zich toch zoowel binnen als buiten de stad een groote plaats in de harten van velen heeft verworven. Zijn eigenschappen van geest en hart maakten hem tot een beminde en geziene persoonlijkheid, niet het minst in de gemeente van zijn inwoning, hetgeen wel duidelijk is gebleken bij de viering van zijn zilveren ambtsjubileum in Juni 1935 toen hem een grootsche en hartelijke hulde is bereid, ofschoon hij deze niet verlangd had. De heer J. van de Mortel werd geboren in 's-Hertogenbosch op 27 Juni 1871. Na aan het gymnasium der Paters Jezuïeten te Katwijk het eindexamen te hebben behaald, ving hij de studie voor het notariaat aan. In Juli 1894 slaagde hij voor het eerste gedeelte daarvan in Amsterdam en in Augustus van het daarop volgende jaar voor het tweede gedeelte. Toen werd hij werkzaam gesteld op het kantoor van zijn vader Victor F.J.J. van de Mortel, die van 1866 tot 1910 het notariaat in onze stad heeft vervuld. Intusschen zette hij zijn studies voort en slaagde op 13 September 1897 voor het examen candidaat-notaris. Na diens overlijden volgde hij in 1910 zijn vader op het bekende kantoor op en assumeerde hij zich eerst met notaris Lobach en later met zijn candidaat-notaris, notaris Van Hellenberg-Hubar. De overledene was sinds 14 October 1897 lid van de Illustere Lieve Vrouwe Broederschap. Op 18 Februari 1898 benoemde de gemeenteraad hem tot regent van het R.K. Weeshuis in de Keizerstraat. In 1911 werd hij benoemd tot voorzitter van het Noord-Hollandsch

de festiviteiten rond het zilveren huwelijksfeest van de notaris. Uit dankbaarheid schonken de heer en mevrouw Van de Mortel – de la Court het gilde een fraai zilveren schild, dat tot op de dag van vandaag nog te bewonderen is bij het gilde. Op het geschonken schild kunnen we lezen: “Aan de gilde St. Catharina aangeboden door de familie Van de Mortel bij gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest. Rosmalen 25 Oct. 1921.” Jan van de Mortel was Officier in de Orde van Oranje Nassau, Commandeur in de Orde van St. Sylvester en Officier in de Kroonorde van België. Bij zijn overlijden schreef het Noordbrabantsch Dagblad Het Huisgezin op Maandag 17 maart 1941:

Waterschap “De Koornwaard”. Voorts was hij lid van de Kamer van Toezicht op de notarissen. Zijn verdiensten op onderscheiden terrein zijn beloofd door Z.H. den Paus, die hem het Commandeurschap in de St. Sylvesterorde schonk. De Nederlandsche Kroon benoemde hem tot Officier in de Orde van Oranje Nassau, terwijl het Belgische Koningshuis hem vereerde met de Kroonorde van België. Zijn nagedachtenis zal bij iedereen in hooge eere blijven. Zijn ziel ruste in vrede.”

De uitvaart was op donderdag 20 maart om 11 uur in de Lambertuskerk te Rosmalen. Een grote stoet, voorafgegaan door het gilde Sint Catharina uit ons dorp met omfloerst vaandel en met trommelslager, trok die dag vanaf de “Gele Hoef” door het dorp naar de Lambertuskerk, waar een “deftige rouwversiering” was aangebracht. De kist, die bedekt was met zes kransen, werd door de pachters van de heer Van de Mortel de kerk in gedragen. In de volle Lambertuskerk werden zeer veel prominente personen opgemerkt: Mr. F. van Lanschot, burgemeester van Den Bosch; Jhr. mr. E. van Meeuwen; Mr. W. van Lanschot, lid van de eerste kamer; de heer J. van de Mortel uit Vught; mr. J.v.d Mortel, burgemeester van Tilburg; de heer G. v.d. Mortel, burgemeester van Cuijk, Jhr. van Rijckevorsel, burgemeester van Berlicum, Jhr. Von Heijden, burgemeester van Rosmalen, een aantal notarissen uit de regio, waaronder notaris Worst, notaris Van Meerwijk, notaris Hofhuis en notaris Rits, enz. enz. De plechtige uitvaartmis werd geleid door pastoor Van der Meijden van de Lambertusparochie met assistentie van pastoor C. Schoenmakers van de Bernadetteparochie te Maliskamp en pastoor Hoekx van de Annaparochie uit Hintham. Kapelaan Dekkers fungeerde als ceremoniaris.

Na de plechtigheid werd notaris Van de Mortel bijgezet in het familiegraf Van de Mortel op de begraafplaats bij de Lambertuskerk.

Straatnaam 2

Cecilia de la Court (**Jonkvrouw de la Courtlaan in de Molenhoek**). Cecilia Maria Josepha Paulina Johanna Chislena de la Court werd geboren te 's-Hertogenbosch op 28 november 1876. Zij overleed te Rosmalen op 29 januari 1965 en werd na de uitvaart bijgezet in het familiegraf Van

Ansichtkaart Jkvr de la Courtlaan. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

de Mortel op de begraafplaats bij de Lambertuskerk. Mevrouw Van de Mortel – de la Court werd beschermvrouwe van de in 1922 opgerichte harmonie St. Cecilia alhier.

Ansichtkaart van de Gele Hoevelaan. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Straatnaam 3

Graf rector Zwijzen op het kerkhof van Coudewater. Foto's: Henk de Werd. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Deze foto van rector Zwijsen komt uit de Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant van donderdag 5 juni 1930.

**Rector Zwijsen
(Rector Zwijsenlaan in de
Molenhoek).**

Rector Zwijsen, die heerom moest zeggen tegen bisschop Zwijsen, werd in 1858 geboren te 's-Hertogenbosch. Hij overleed op 4 juni 1930 als rector van de psychiatrische inrichting Coudewater te Rosmalen. Hij werd begraven op het kerkhof van Coudewater.

De Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant van 3 juni 1930 vermeldt, dat “wij hedenavond (2 juni) van den geneesheer-directeur van Coudewater vernamen, dat de toestand van den Zeer Eerw. heer C.J. Zwijsen, rector van het gesticht Coudewater nagenoeg hetzelfde was. Zeer langzaam achteruitgaande is er geen direct gevaar.” Dezelfde krant besteedde op 5 juni 1930 uitgebreid aandacht aan de levensweg van de rector.

“Gisterenavond om kwart over 11 is te Rosmalen overleden de Z. Eerw. heer Rector C.J. Zwijsen. Cornelis Joannes Zwijsen, de laatste bloedverwant van den grooten Bisschop Mgr. J. Zwijsen, werd in 1858 op het Hinthamereinde te 's-Hertogenbosch geboren. Op de toenmalige Latijnsche school “Ruwenberg” bereidde hij zich voor tot het H. Priesterschap.

Op 17-jarigen leeftijd trad hij in bij de congregatie van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid te Tilburg, gesticht door zijn doorluchten Heerom Aartsbisschop Zwijsen. In deze congregatie, welke toen nog bestond uit priesters en fraters heeft hij eere gebracht aan den naam en de nagedachtenis van den grooten stichter. Na zijn priesterwijding in 1882 nam hij gedurende 10 jaren de zielzorg waar in de Paterskerk van de Gasthuisstraat te Tilburg, waarna Pater Victor, zooals zijn kloosternaam luidt, als Rector van het Blindengesticht te Grave werd aangesteld. In 1893 werd hij door zijn overheid naar Curaçao gezonden om daar als Rector van het groote internaat, het St. Thomascollege, op te treden.

Voorals als leider van de bloeiende scholen der Tilburgsche fraters heeft hij zich daar ontzaglijke verdiensten verworven tijdens de 15 jaren van zijn verblijf. Hij was daar tevens redacteur van de “Amigoe di Curaçao”. Na zijn terugkeer uit West-Indië, waar hij visitatiereizen maakte in de Kleine

Antillen en door de omliggende Zuid-Amerikaansche republieken en o.m. belangrijke beschouwingen over onze verhoudingen tot Venezuela publiceerde in “De Tijd” – de regering van Venezuela onderscheidde hem met de Orde van Bolivia 3e klas en de eremedaille van onderwijs – moest pater Victor het zwaarste offer van zijn leven brengen, zwaarder offer dan toen hij als missionaris familie en vaderland verliet en met weemoed sprak hij steeds daarvan, dat hij geen kloosterling kon blijven, toen de hooge Overheid besloten had de priesters uit genoemde congregatie in te lijven in het bisdom van Den Bosch. Bij zijn terugkomst in het vaderland stond Rector Zwijsen voor een geheel nieuwen werkkring. Hij ontving tot niemands grootere verbazing dan de zijne de verantwoordelijke opdracht om op te treden als hoofdredacteur van het Katholieke Dagblad “De Tijd”, als opvolger van prof. Geurts. Men behoefde daar toen iemand, die vrij stond van de ingewikkelde strijdvragen, die in die dagen de gemoederen der Katholieken bezig hield. Zijn vruchtbare pen als missionaris had op hem de aandacht gevestigd en de oud-missionaris deed zijn intrede in het “Kasteel van Aemstel” om vandaar katholiek Nederland voor te lichten. De ingewijden zouden beter kunnen weerleggen wat men wel eens heeft durven beweren, dat de nieuwe hoofdredacteur voor zijn taak niet berekend was, wijl zijn verblijf in de hoofdstad des Rijks niet lang heeft geduurd. Hij keerde terug naar zijn bisdom waar de bisschop hem in 1917 – nadat hij tevoren reeds assistent te Helmond (St. Lambertus) was geweest – belastte met de zware taak der geestelijke verzorging der 600 inwoners van het Geneeskundig Gesticht Coudewater te Rosmalen, waar hij al weder sinds lange jaren als een echte vader te midden dier arme geesteszieken zijn heilzaam werk verricht.

Jarenlang heeft hij de “Sint Jansklokken”, het bisschoppelijk blad van Den Bosch, geredigeerd, voor de jeugd verzorgde hij “den Engelbewaarder”. Zijn missie-ijver uitte hij als redacteur van het wetenschappelijke tijdschrift “Het Missiewerk”, als opvolger van Mgr. J.O. Smit, redacteur der “Annalen van de H. Kindsheid”, van “Onze Missiën in Oost en West” enz. Bij dit rustelooze redactioneel werk van den veelbereidsen schrijver nam hij als medeleider nog deel aan het hoofdbestuur der Indische Missie-vereeniging. Op 1 Jan. 1918 aanvaardde hij ook nog de zorg voor de patiënten van het Sanatorium “De Loofert”. (de psychiatrische inrichting Coudewater. HdW) Alle kloosterzusters op mijlen in den omtrek vroegen om den oud-kloosterling als haar aangewezen biechtvader. Een uitgebreide correspondentie liet zijn lievelingswerk, de geschiedenis beschrijven van kerkelijk Brabant en Coudewater in het bijzonder, onvoltooid. Door zijn verblijf in Zuid-Amerika had hij de Spaansche

taal geleerd als zijn moedertaal en jaarlijks zag men hem dan ook met professor Salverda de Grave door de Regering aangewezen als examiner van die taal, voort gaf hij nog lessen aan particulieren en voor de R.K. Handelshoogeschool te Tilburg stond hij toe, dat men hem benoemde als hoogleraar in de handelswetenschappen die taal, zoolang geen ander te vinden was.

Ziehier eenige der buitengewone eigenschappen van dezen eenvoudigen priester, die bijna de halve wereld heeft afgereisd, die naar Rome en Lourdes en Oslo trok alsof hij even een boodschap in Den Bosch ging doen, die met zijn trouwe verzorgster Engelsch sprak zonder dat hij er erg in had, maar die vooral was een vader met een warm kloppend hart voor zijn zwaar beproefde omgeving.”

Deze drie hierboven genoemde straten werden gerealiseerd onder het burgemeesterschap van de Heer L. Mazairac.

Ook deze ansichtkaart van de Rector Zwijsenlaan zit in de Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Kom over de brug van Coudewater

Redactie

Vanaf 1464 werd klooster Mariënwater bestuurd door Heylwich Oyvers. Zij moet een vrouw van formaat geweest zijn, die door velen werd gerespecteerd. Zij was ook een wijze vrouw. In 1483 ontstond een moeilijke kwestie. Het ging over de brug die vlak voor het klooster Coudewater over de wetering lag. Die brug was nog wel te gebruiken, maar had toch dringend een onderhoudsbeurt nodig. Het was immers een noodzakelijke verbinding, precies op de grens tussen Rosmalen en Berlicum. Maar de vraag was: wie gaat dat betalen?

Iedere inwoner die aan de weg woonde moest het deel van de weg, dat aan zijn erf grensde, zelf onderhouden. Die verplichting kon worden afgekocht door het doen van een gift in de gemeentekas, een soort gemeentelijke belasting dus. De meeste kloosters waren echter van deze belasting gevrijwaard, evenals van andere hand- en spandiensten. Voor Coudewater gold deze vrijstelling eveneens, op grond van een speciale pauselijke bul. Dit maakte de procedure rond de brug er echter niet gemakkelijker op. Toen de brug gebreken begon te vertonen, wachtte eigenlijk iedereen op een ander, tot die zou beginnen met het herstel. Het rijden over de brug werd zo steeds riskanter en er moest dus iets gebeuren. Gelukkig was er zowel van de kant van Coudewater als van de kant van de dorpen Rosmalen en Berlicum veel begrip voor elkaars omstandigheden. Dat bleek uit een onderling gesprek waarin niet vastgehouden werd aan eigen werkelijke of vermeende rechten. Op 23 april, “Sinte Ggeorgius dag”, werd “de minlycke schik-

king tussen de ghemeyn gheburen ende inghesetenen der dorpen van Berlicum ende Rosmalen” door een schriftelijke overeenkomst bevestigd. De bemiddelaars maakten de afspraak dat het klooster voor altijd de brug zou overnemen met de verplichting te zorgen voor goed onderhoud. Coudewater zou zelf voor de kosten opdraaien, al droegen de dorpen wel bij in die kosten. Iedereen mocht voortaan van de brug gebruik maken.

Alle partijen werden in de overeenkomst tevreden gesteld, zo leek het. Het klooster werd overigens niet veel wijzer van de toegezegde financiële hulp van de dorpen. Al in 1487 werd een beroep gedaan op de Heer van Ravenstein, die uit de familie van Maria van Bourgondië kwam. En dat beroep werd gehonoreerd, zo blijkt uit de stukken. Coudewater blijkt goed bekend te zijn geweest in adellijke kringen. Zij verbleven regelmatig in het klooster, uit veiligheidsoverwegingen, maar ook om uit te rusten van de vele verplichtingen. Die bekendheid was mede het werk van de eerder genoemde abdis Heylwich Oyvers. Zij overleed op 30 december 1520.

Bron: Van Klooster tot psychiatrisch ziekenhuis, door J.C.M. Poelman, 1968

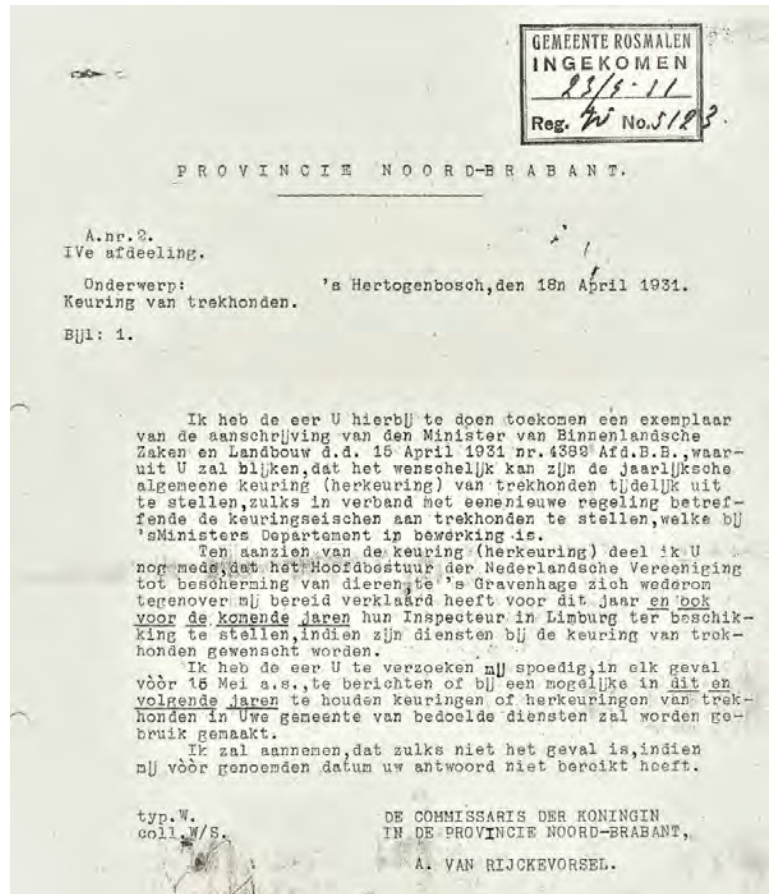
Rosmalen in de tijd van de trekhonden

Jo Versteijnen

Soms kom je bij het opruimen leuke verrassingen tegen. Een poosje geleden kregen we als schenking aan de Heemkundekring een tas vol oude gegevens over Rosmalen. Daarbij zat ook deze brief over trekhonden uit 1931. Tegenwoordig kennen we alleen maar knuffel- schoot- ras- en bijthonden. En jammergenoeg ook de overlast van de drollen die je overal ziet liggen (en soms ook niet!) Maar gelukkig zijn honden ook positief in beeld als hulp- geleide- speuren politiehonden. In vroeger tijden werden honden echter ook gebruikt als trekhond. Melkboer, postbode en Bronolieventer (petroleum) maakten toen dikwijls gebruik van deze dieren. Maar ook voor andere karweitjes werden honden, gespannen voor aangepaste karretjes, ingezet. Ze waren goedkoper dan een paard.

Deze trekhonden moesten wel elk jaar gekeurd worden om misbruik met bijvoorbeeld kreupele, te kleine of zwakke honden tegen te gaan. Volgens bijgaande brief, die de gemeente Rosmalen op 18 april 1931 ontving, kon de keuring even worden uitgesteld in verband met nieuwe richtlijnen.

Een inspecteur uit de provincie Limburg was bereid om de komende jaren deze keuringen uit te voeren.

Tegenwoordig kennen we de hond als trekhond nog vooral in de noordelijke landen als sledehond. Maar ook in andere landen wordt dit als sport beoefend. De slede wordt dan vervangen door een wagentje op wielen. Op internet zijn nog diverse artikelen, foto's en gegevens van trekhonden te vinden.

De Boterbrief van de Minister

In een schenking die de Heemkundekring onlangs verkreeg, zat een oude "boterbrief". Dat wil zeggen: een brief van het ministerie van Landbouw, nijverheid en handel, verzonden in 1914 naar o.a. onze gemeente Rosmalen, over het afschaffen van een maximum prijs voor boter. Door prijsopdrijving was deze prijsmax ingesteld.

Tegenwoordig is het gemakkelijk even naar de supermarkt te gaan voor een pakje boter. In vroeger tijden zorgde de boerin op de boerderij ervoor dat een gedeelte van de geproduceerde melk werd verwerkt tot kaas en boter. Met die boter gingen de boerinnen naar de markten in de buurt of naar de botermijn in de stad.

De botermijn was een beetje te vergelijken met wat de toeristen nu nog kunnen zien in Alkmaar op de kaasmarkt. De koopwaar werd gekeurd, gepresenteerd en gewogen en bij opbod verkocht.

De opkomst van de warenwet in 1919 en de komst van grote boterfabrieken hebben deze manier van handel verdreven.

Het maken en verkopen van de boter was vrouwenwerk. Natuurlijk was er kwaliteitsverschil tussen de gemaakte en te koop aangeboden boter. De ene boerin had het karnen beter in de vingers dan een ander en ook de omstandigheden waarin geproduceerd moest worden varieerden sterk.

Margarine, meer bekend als de moderne vervanger van 'goei botter', is nu helemaal ingeburgerd, maar is in feite ook al oud. Napoleon (III) had voor zijn grote leger veel boter nodig maar die boter was niet lang houdbaar. Hij was dikwijls al bedorven voordat hij gebruikt kon worden. Napoleon gaf zijn landgenoot Mège-Mouriès opdracht om

proeven te doen met o.a. rundvet. Mège-Mouriès mengde rundvet met ondermelk. Door gebrek aan grondstoffen werd later gezocht naar plantaardige en dierlijke oliën. Nu zijn er allerlei variaties van margarine in de handel.

Op naar de botermarkt

Bij de botermijn

Alkmaarse
kaasmarkt

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN DANKT ZIJN SPONSORS

Apotheek Rosmalen	Oude Baan 9	5242 HT	Rosmalen
Bouwmans Oliehandel	Westeind 2	5245 NL	Rosmalen
HAMA v.d. Meulenreek	Aaborch 3	5247 SW	Rosmalen
Huub Steenbekkers - Advies en Schilderwerken	Kievitsven 48	5249 JJ	Rosmalen
Gebroeders Voets	Vinkenveld 4	5249 JP	Rosmalen
De Fiets Tweewielers	Graafsebaan 95B	5248 JT	Rosmalen

Rosmalen. 1905

HEEMKUNDEKRING - ROSMALEN